

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az utazás során keletkező jogviszonyok szabályozása és a biztosítási kötelezettség

Szerző:

dr. Molnárné dr. Asztalos Zsuzsanna

Miskolc, 2022. 05. 06.

I. Bevezetés

Mi emberek az életünk során a sokféle tevékenységünk mellett körülbelül az életünk egy harmadát utazással töltjük. Ez magában foglalja a napi munkánkkal és a szabadidőnk eltöltésével kapcsolatos utazást is. Az ember minden korban utazott, az utazás célja és az igénybe vett eszköz azonban mindig más volt. Kezdetben az utazó saját maga szervezte meg az utazást, vállalva az ezzel együtt járó valamennyi kockázatot. Az ember utazott akkor, ha dolga volt, ha tanulni akart, ha fel akarta fedezni a világot, azonban ezekért az élményekért olykor keserves áldozatot kellett hoznia. A különféle motivációk az idő múlásával nem változtak, csupán az igénybe vehető eszközök tára bővült. Megismerni egy másik kultúra adta lehetőségeket, felderíteni idegen tájakat, elmerülni a műemlékek által élénk tárt történelem rejtelseiben, mára ezek határozzák meg a tömeges igényű utazást.

Az idegenforgalom ennek eredményeként az utóbbi évtizedben a világ egyik legnagyobb iparága és munkaadója lett. Az utazások lebonyolítására létrehozott vállalkozások, utazási irodák jelentek meg, amelyek átvállalták az utastól azt a nehézséget, ami az utazás megszervezésével, illetve az utazás lebonyolításával járt. Az utazás során azonban számos probléma merülhet fel, amelyek arra ösztönözték a jogalkotót, hogy az utazással kapcsolatos kérdéseknek jogszabályi formát adjon.

Jelen tanulmányban próbálok rámutatni arra, hogy miért is fontos bizonyos kérdéseknek a részletes jogi szabályozása. Ha az utas utazása során utazási irodát vesz igénybe, az utazási iroda a programfüzetében, vagy egyéb módon tájékoztatja a fogyasztót, azaz a leendő utast, az általa kínált szolgáltatásokról. Igen gyakran problémaként jelentkezik, hogy az utazási iroda programfüzetében kínált szolgáltatása nem felel meg a valóságnak, így beszélhetünk az utazási iroda által nyújtott elégtelen, illetve hamis tájékoztatásról. A hamis tájékoztatás teljesen félrevezető, hiszen ilyen tájékoztatás esetén az utazási iroda az általa megjelölt szolgáltatást nem is kívánja nyújtani. Az elégtelen tájékoztatás azt jelenti, hogy a programfüzetben feltüntetett szolgáltatást ugyan az utazási iroda nyújtani kívánja, azonban az nem tartalmaz minden, a szolgáltatás igénybevételéhez szükséges információt. Az utazási iroda részéről nyújtott elégtelen tájékoztatás abban is megnyilvánulhat, ha az eljáró utazási iroda nem közli az utassal, hogy ő a kettejük jogviszonyában utazást szervező vagy utazást közvetítő irodaként jár-e el. Lényeges, hogy az utazási iroda feltüntesse, annak tényét, hogy ő közvetítőként vagy szervezőként lép-e fel, mert az utas ennek alapján fogja tudni, ki köteles

helytállni a szerződésben meghatározott szolgáltatás teljesítéséért, illetve amennyiben az utast kár érte, annak megtérítését kitől követelheti.

Az utazási irodák az általuk nyújtott szolgáltatás keretében gyakran idegenvezetést is kínálnak, ami sokszor a szakszerűtlenség miatt az utasoknak sok kellemetlenséget okozhat. Az utasok által leggyakrabban hangoztatott probléma azonban a szálláshelyek nem megfelelő minősége, amely a különböző országokban érvényes előírásoknak is köszönhető, ugyanis elég sokszor fordul elő, hogy az egyik országban négy csillagos hotelként kínált szálláshely egy másik országban alacsonyabb kategóriájú szálláshelynek felel meg. Az utazási irodák a szolgáltatások keretében színes programokat is kínálnak az utasoknak, amelyek elmaradása szintén sérelemként jelentkezik az utas oldalán. A szolgáltatások elmaradása sokszor arra vezethető vissza, hogy az utazási iroda nem rendelkezik elegendő vagyoni fedezettel egy utazás lebonyolításához. Ennek elkerülése érdekében mutatok majd rá arra a megoldásra, ami kiküszöböli az ilyen problémát. Ezt a megoldást a jogalkotó a kötelező felelősségbiztosítás intézményével vezette be a gyakorlatba, ugyanis az utazási iroda csak akkor folytathatja a tevékenységét, ha rendelkezik a jogalkotó által megkövetelt vagyoni biztosítékkal. Mindezek azok a problémák, amelyeket szem előtt tartva bemutatom az utas szempontjából jelentős körülményeket, hogy azokra odafigyelve a fogyasztó számára az utazás valóban felejthetetlen élményt nyújtson.

II. Jogi szabályozás

A jogalkotó viszonylag korán felismerte, hogy szükség van az utazás jogszabályok általi szabályozására, hiszen az utazás során számos jogviszony keletkezik a résztvevő felek között, magában hordozva a vállalkozási, megbízási, illetve a bizományi szerződésnek egy-egy jellemvonását.

Az utazási szerződés, mint önálló szerződéstípus az 1977. évi IV. törvénnyel 1978. március 1. napjával került be a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvébe. Az akkori szövegrész tartalmazta az utazási iroda, illetve az utas legfontosabb kötelezettségeit, miszerint az utazási szerződés alapján a vállalkozó utazási iroda köteles a szerződésben meghatározott utazásból, az út egyes állomásain való tartózkodásból és az ezzel összefüggő részszolgáltatásokból - így különösen szállás, étkezés - álló szolgáltatást teljesíteni, a megrendelő pedig köteles a díjat megfizetni. Ha a vállalkozó csak a

szerződésben meghatározott egyes kikötésektől eltérően tud kötelezettségének eleget tenni, a megrendelő a díj csökkentését és kárának megtérítését követelheti. A jogalkotó ugyanakkor kiemelte, hogy az utazási szerződésnek - ideértve az utazással kapcsolatos egyes szolgáltatások közvetítésére irányuló szerződést is - részletes szabályait külön jogszabály állapítja meg.

Az idézett törvényhely alapján az utazási iroda legfontosabb kötelezettsége a szerződésben meghatározott szolgáltatás teljesítése. Tartalmazta továbbá már az akkori törvény is, hogy amennyiben az utazási vállalkozó csak a szerződésben meghatározott egyes kikötésektől eltérően tud teljesíteni, az utas díjcsökkentést és kárának megtérítését követelheti. Törvényi szinten a jogalkotó csak az utazási szerződés fogalmát és az utas díjcsökkentés iránti igényét tartotta szükségesnek szabályozni.

Az utazási szerződések azonban nemcsak törvényi, hanem rendeleti szinten is szabályozásra kerültek. A rendeletek közül először a 11/1978. (III.1.) MT rendelet érdemel említést, amely az utazási szerződésekről szólt. A rendelet meghatározta, hogy csak az a vállalkozás folytathat utazásszervező, illetve -közvetítő tevékenységet, amely az e rendeletben írt feltételeknek megfelel. Az MT rendelet 2. §-ának (1) bekezdése megfogalmazta az utazási szerződés fogalmát, illetve azt, hogy az utazási iroda közreműködőket vehet igénybe, továbbá, ha egy utazási iroda szálláshelyet közvetít, akkor az ő tevékenységére az utazás szervező szerződés szabályait kell alkalmazni, felhívva ezzel a figyelmet arra, hogy az utazási iroda utazást közvetítő tevékenységet is folytathat, illetve meghatározta, hogy melyek azok a tartalmi elemek, amelyeket az utazási szerződésnek tartalmaznia kell. Az utazási iroda felelősségével is foglalkozott a rendelet, amikor megfogalmazta a szerződésszegéssel okozott károk megtérítésének a kötelezettségét. A rendelet azért bírt különös jelentőséggel, mert elhatárolta egymástól az utazásszervező, illetve az utazásközvetítő tevékenységet.

Ezt a rendeletet az utazási és az utazást közvetítői szerződésről szóló 214/1996. (XII.23.) Korm. rendelet, (a továbbiakban USZR), hatályon kívül helyezte, és számos újítást vezetett be. A változást az jelentette, hogy meghatározta, milyen tevékenységekre kell az utazási szerződés rendelkezéseit alkalmazni tartalmazva az utazási iroda és az utas jogait, illetve kötelezettségeit, így különösen, hogy az utazási iroda köteles a programfüzetét az utasok részére hozzáférhetővé tenni.

A szervezett utazási formákról szóló, 1990. június 13-i 90/314/EGK tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálta az utazási szerződésről szóló 281/2008. (XI.28) Kormányrendelet, amely az USZR-t hatályon kívül helyezte. A rendelet az értelmező rendelkezések között meghatározta az utazási csomag fogalmát, amely alatt egy olyan szolgáltatás értendő, ahol az utazásszervező személyszállítási, szállás- és egyéb turisztikai szolgáltatások (így különösen étkezés, idegenvezetés, szórakoztató, illetve kulturális program) közül legalább kettőnek előre megállapított együttesét nyújtja. Feltétele azonban, hogy a szolgáltatás díját valamennyi részzolgáltatásra kiterjedően összesítve, egy összegben határozza meg (a továbbiakban: részvételi díj), függetlenül attól, hogy az egyes részzolgáltatások számlázása külön-külön vagy egyszerre történik, és a részzolgáltatások együttese 24 óránál hosszabb időszakot érint vagy a szolgáltatás éjszakai szállást is magában foglal.¹

A rendelet új fogalomként bevezette a tartós adathordozó fogalmát is, ami egy olyan eszköz, amely az utas számára lehetővé teszi a neki címzett adatoknak az adat céljának megfelelő ideig történő tartós tárolását, és a tárolt adatok változatlan formában és tartalommal történő megjelenítését.

Az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépését követően törvényi szinten maradt szabályozva, miszerint a vállalkozó az utazás és az út egyes állomásain való tartózkodás megszervezésére, továbbá kapcsolódó szolgáltatások nyújtására, a megrendelő, azaz az utas a szolgáltatások átvételére és díj fizetésre köteles. Törvényi szinten szabályozásra került, az utazási szerződés kötelező írásbeli formája, valamint az, hogy a megrendelő az utazási megkezdése előtt az utazásból eredő jogait és kötelezettségeit olyan harmadik személyre ruházhatja át, aki az utazási szerződésben foglalt feltételeknek megfelel, azonban ezen harmadik személlyel együtt egyetemlegesen felel a jogok és kötelezettségek átruházását megelőzően keletkezett kötelezettségekért és az átruházásból eredő többletköltségek megfizetéséért.

Kimondja a Ptk., hogy semmis a szerződés olyan kikötése, amely a törvény rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára eltér.

Az új Ptk. hatálybalépése hívta életre, a 2018. július 1. napján hatályba lépett az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási

¹ 281/2008 (XI.28.) Korm. rend 1§.

szolgáltatásegyüttesre vonatkozó szerződésekről szóló 472/2017. (XII. 28.) Korm. Rendeletet, amely az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásegyüttesekről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, továbbá a 90/314/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. november 25-i 2015/2302/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja. A jogszabály mint ahogy az a nevéből is adódik három fajta szerződésre vonatkozó szabályokat tartalmaz.

Az új jogszabály lényegesen kibővítette az utazási csomag fogalmát miszerint *"utazási csomag: legalább két különböző típusú utazási szolgáltatás együttes igénybevétele ugyanazon utazás vagy üdülés részeként, ha*

a) az érintett utazási szolgáltatásokat egy adott vállalkozó állítja össze, ideértve azt az esetet is, amikor ez az utazó kérésére vagy választásával összhangban történik, valamennyi szolgáltatásra kiterjedő egyetlen szerződés megkötését megelőzően, vagy

b) függetlenül attól, hogy az egyes utazási szolgáltatókkal önálló szerződések jönnek-e létre

ba) az érintett utazási szolgáltatásokra vonatkozóan a szerződések megkötésére egyetlen értékesítési helyen kerül sor, és a szolgáltatások kiválasztása még azelőtt megtörténik, hogy szerződés jön létre az utazóval,

bb) az érintett utazási szolgáltatásokat összesített vagy egy összegben meghatározott díj fejében kínálják vagy nyújtják, illetve ilyen díjat számolnak fel értük,

bc) az érintett utazási szolgáltatásokat „csomag” vagy más hasonló néven hirdetik vagy nyújtják,

bd) az érintett utazási szolgáltatásokat olyan szerződés megkötését követően állítják össze, amely alapján a vállalkozó különböző típusú utazási szolgáltatások közötti választásra biztosít jogot az utazónak, vagy

be) az érintett utazási szolgáltatásokra vonatkozóan különböző vállalkozókkal jön létre a szerződés egymáshoz kapcsolódó online foglalási folyamatok keretében, amelyek során az a vállalkozó, akivel vagy amellyel az utazó először köt szerződést, továbbítja az utazó nevét, fizetési adatait és e-mail címét egy vagy több másik vállalkozónak, és köztük az első utazási szolgáltatás foglalásának visszaigazolását követően legkésőbb 24 órán belül szerződés jön létre;”²

Új fogalomként jelent meg az utazási csomagra vonatkozó szerződés, ami az utazási csomag

²472/2017. (XII. 28.) Korm. Rendelet 2. § 6.pont

egészére vonatkozó szerződést vagy azt a szerződést jelenti, ha az utazási csomag nyújtására több önálló szerződés alapján kerül sor, illetve értendő alatta valamennyi olyan szerződés, amely az utazási csomagban foglalt utazási szolgáltatások nyújtására irányul.

Bevezette az utazási szolgáltatáseggyüttes fogalmát, ami ugyanazon utazáshoz vagy üdüléshez igénybe vett legalább két különböző típusú utazási szolgáltatás, amely nem alkot utazási csomagot, és az egyes utazási szolgáltatókkal önálló szerződések megkötését eredményezi, ha a vállalkozás az értékesítési helyének egyetlen alkalommal történő felkeresése vagy azzal való kapcsolatfelvétel során elősegíti az utazók számára az egyes utazási szolgáltatások külön-külön való kiválasztását és kifizetését, vagy célzott módon elősegíti legalább egy további utazási szolgáltatásnak egy másik vállalkozótól való igénybevételét, feltéve, hogy ez utóbbi vállalkozóval az első utazási szolgáltatás foglalásának visszaigazolását követően legkésőbb 24 órán belül szerződés jön létre.

Annak érdekében, hogy az utazás a fogyasztó számára elérje célját, és az elvárt élményt nyújtsa nemcsak az utazási szerződés, hanem e tevékenységet iparszerűen folytatók tekintetében is teljes körű jogi szabályozásra van szükség.

III. Az utazásszervező-, illetve közvetítő tevékenység

Az utazásszervező, illetve -közvetítő tevékenységet folytatókra vonatkozó szabályok rendeleti szinten nyertek szabályozást. A 2/1992. (I.13.) IKM rendelet volt az első, amelyik 1. §-ában fogalmazta meg, hogy mely tevékenységek folytatása minősül utazásszervezésnek, illetve -közvetítésnek. E rendelet a továbbiakban arról is rendelkezett, hogy milyen feltételekkel kell a vállalkozásnak rendelkeznie ahhoz, hogy utazásszervező vagy utazásközvetítő tevékenységet folytathasson. A rendelet szerint szükséges volt, hogy az utazási irodát az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Országos Idegenforgalmi MKEH által vezetett nyilvántartásba bejegyezzék. A tevékenység végzéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek is helyet kaptak a rendeletben, amelyek azonban a jogszabály módosítások következtében folyamatosan bővültek. Májig is hatályos a több módosításon átesett utazásszervező és -közvetítő tevékenységről szóló 213/1996. (XII.23.) Kormány rendelet, amely a Magyarország területén utazásszervezői vagy utazásközvetítői tevékenységet folytatókra, valamint az utazási szolgáltatáseggyüttes igénybevételét elősegítő kereskedőkre (a továbbiakban együtt: utazási

vállalkozó) terjed ki.

A rendelet értelmében utazásszervező vagy közvetítő tevékenységet az az utazási vállalkozó folytathat, aki a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvényben foglaltaknak megfelel és tevékenységét a kereskedelmi hatósági feladatkörben eljáró Budapest Főváros Kormányhivatalánál (a továbbiakban: Kormányhivatal) a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló 2009. évi LXXXVI. törvényben (a továbbiakban: Szolgtv.) foglaltak szerint bejelentette. A kormányrendelet módosítását megelőzően, az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium, a Gazdasági Minisztérium Engedélyezési és Közigazgatási Hivatala, valamint a Magyar Kereskedelmi és Engedélyezési Hivatal látta el a nyilvántartásba vételi tevékenységet.

Lényeges módosításként értékelhető, hogy a kormányrendelet a vagyoni biztosítékról is rendelkezik, melynek birtokában végezheti az utazási iroda a tevékenységét.

Az utazási irodák nyilvántartásával és az abból való törléssel kapcsolatos eljárások jelenleg a Kormányhivatal hatáskörébe tartoznak, így ezen ügyekben született határozatokkal szemben közigazgatási peres eljárásnak van helye. A Kf.IV.27.192/1998/9-II.szám alatti Legfelsőbb Bírósági határozat kimondta, hogy az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről 213/1996. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R) 2. § (1) bekezdése értelmében pedig utazásszervezői, illetve közvetítői tevékenységet csak az folytathat, aki az R-ben foglalt feltételeknek megfelel. Az R. 2. § (2) bekezdésének b) pontja pedig kimondja, hogy a tevékenység folytatásához az R. 3. §-ában meghatározott megfelelő helyiséggel kell rendelkezni. Az R. 3. § (1) bekezdése szerinti megfelelő helyiségnek pedig jogszabályi kritériuma az, hogy a helyiség a tevékenység gyakorlására szolgáló és önállóan használt telefonvonallal és telefax-al vagy telex készülékkel ellátott legyen.

IV. Az utazás során keletkező jogviszonyok

A vállalkozó utazási irodának több lehetősége kínálkozik arra, hogy az utassal szerződést kössön.

Az utazási szerződés létrejöhet az utazásszervező, illetve az utas között közvetlenül, így ezen jogviszonynak két alanya az utas, azaz a fogyasztó és az utazásszervező utazási iroda. Az utas bármely természetes személy lehet, külföldi és belföldi egyaránt, a feltétel vele szemben az, hogy az utazási

feltételeknek feleljen meg. Amennyiben az utazási iroda utazásközvetítő tevékenységét veszi igénybe, úgy az utazási szerződés az utas és az utazási iroda között az utazásközvetítő közreműködésével jön létre, ezáltal három jogviszony keletkezik. Az első az utazásközvetítő és az utazási vállalkozó közötti jogviszony, a második az utazásközvetítő szerződés alapján keletkezik az utazásközvetítő és a megrendelő (utas) között, a harmadik jogviszony pedig az utazásközvetítés eredményeként a megrendelő (utas) és az utazási vállalkozó közötti jön létre az utazási szerződéssel.

Az utazásközvetítő az utazásszervezővel kötött közvetítői szerződés típusától függően megbízottként vagy bizományosként is eljárhat. Amennyiben megbízottként jár el, úgy tevékenységére a megbízás szabályait kell megfelelően alkalmazni. A szerződésben pontosan meg kell határozni, hogy mire irányul a megbízott által kifejtendő tevékenység, ami nem más, mint az utazásszervező által megszervezett utazások közvetítése és értékesítése.

A hatályos Ptk.szerint ha az utazásközvetítő az utazásszervező megbízottjaként jár el, köztük megbízási szerződés jön létre, mely alapján a megbízott utazásközvetítő köteles a rábízott ügyet ellátni. A felek között létrejött megbízás a képviseleti megbízások körébe tartozik, hiszen az utazásközvetítő az utazásszervező képviselőjeként lép fel. Az utazásközvetítő a szerződést a megbízó, azaz az utazásszervező javára és nevében köti meg, tehát maga a közvetítő nem áll majd szerződéses jogviszonyban a fogyasztóval, azaz a leendő utassal. Az így létrejött szerződést úgy kell tekinteni, mintha azt az utas az utazásszervező irodával kötötte volna meg.

Abban az esetben, ha az utazásszervezővel az utazásközvetítő bizományi szerződés alapján köt utazásközvetítői szerződést, az utazásközvetítő, mint bizományos díjazás ellenében, a megbízó, tehát az utazásszervező javára, de saját nevében köt utazási szerződést a fogyasztóval, azaz a leendő utassal. A bizományi szerződés alapján az utazásközvetítő arra vállal kötelezettséget, hogy az utazásszervező által kínált utazást közvetíti és értékesíti. Ez a fajta szerződés a vegyes típusú szerződések körébe tartozik, hiszen a megbízási szerződés elemei mellett vállalkozási jellegű ismérveket is magában hordoz. A bizományi szerződés tevékenység gondos kifejtésére irányul, ezért elsősorban gondossági kötelem, de a bizományos főkötelezettsége egyfajta eredmény létrehozása, azaz a szerződés megkötése, mely jelen esetben az utazási szerződés. Az utazásszervező és a közvetítő között tehát bizományi szerződés jön létre, mely jogviszonynak az alanya, megbízóként az

utazásszervező, bizományosként pedig az utazásközvetítő. Az utazásközvetítőnek a szerződésből eredő kötelezettsége utazási szerződés megkötése, mely szerződés alanyai az utazásközvetítő és az utas. Az utas e szerződés megkötése után csak az utazásközvetítővel kerül jogviszonyba, tehát az utazásszervező az utassal semmilyen kapcsolatban nem áll.

Az utazásközvetítői szerződés esetén tulajdonképpen két szerződés jön létre, egy a szervező és a közvetítő között, és egy a közvetítő és a fogyasztó között.

Az utas szempontjából nagyon fontos annak tisztázása, hogy ő valójában kivel is áll jogviszonyban, hiszen ez lesz az alapja az utas igényérvényesítésének is. A közvetítő által kötött utazási szerződés általában akkor lép életbe, amikor az utas befizeti az előleget vagy a teljes részvételi díjat, a szerződést aláírja, majd átveszi az utazási szerződés egy példányát, és az utazásközvetítő eljuttatja a pénzt az utazásszervezőnek.

V. Az utazási irodát terhelő biztosítási kötelezettség

Az utazási szerződés elengedhetetlen részét képezi a biztosítás, amely kötelezettség a szerződést kötő felek mindegyikét terheli. Az utazási irodák tekintetében eltérően a biztosítási jogviszonyokban általában érvényesülő szerződési szabadság elvétől, jogszabály által előírt szerződéskötési kötelezettség érvényesül, (biztosítási kötelezettség) ugyanis a többször módosított jelenleg is hatályos 213/1996 (XII.23.) Kormányrendelet értelmében az utazási irodának megfelelő vagyoni biztosítékkal kell rendelkeznie.

A vagyoni biztosíték bevezetésére az utas, mint fogyasztó érdekeinek a szem előtt tartásával került sor, hiszen a vagyoni biztosíték célja, hogy az utasok a meghiúsult utazásuk miatt a már befizetett előlegüket, részvételi díjukat visszakapják, amennyiben arra az utazási iroda valamilyen okból, mint pl. fizetéseképtelensége miatt nem képes. Ilyen esetben az érintett biztosítótársaság vagy a bank teszi meg a vagyoni biztosíték terhére az utazási iroda helyett a befizetések visszatérítését.

Az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási szolgáltatásegyüttesre vonatkozó szerződésekről szóló 473/2017.(XII.28.) Kormány rendelet 2018.

július 2. napján történt hatálybalépését megelőzően a vagyoni biztosíték fedezetül szolgált az utazáskor sürgősségi helyzetbe került utasok érdekében teendő intézkedések (pl. hazaszállítás) és a kényszerű tartózkodás költségeinek fedezésére is.

A vagyoni biztosíték bevezetése a szakma képviselőit korábban megosztotta. Alkotmánybíróság előtti eljárásra került sor, amiatt, hogy e rendelet valamennyi utazási irodától megköveteli a vagyoni biztosítékot, ami az Alkotmány 9. § (2) bekezdésébe ütközik, mert sérti a gazdasági verseny szabadságát. Az Alkotmánybíróság döntésében rámutatott arra, hogy a piaci biztonság szem előtt tartásával bizonyos vállalászási tevékenység folytatása pénzügyi biztosítékhoz köthető, *-és tekintettel arra, hogy a vagyoni biztosíték fogalma a külföldi jogban sem ismeretlen-* bevezetése nem alkotmányellenes. Hangsúlyozta az Alkotmánybíróság, hogy *"a vagyoni biztosíték intézménye - anélkül, hogy a vállalkozás szabadságát ténylegesen korlátozná- olyan szabályozó eszköz, amely a versenyszabadságot a fogyasztói érdekvédelem keretei között teszi lehetővé, illetve biztosítja azokon a területeken, amelyeken a fogyasztói érdekek fokozottabb veszélyeztetésnek vannak kitéve."* 254/B1992 AB hat.

A rendelet 1994.évi módosítása a vagyoni biztosíték fogalmát kiterjesztette az utazásszervező fizetésképtelenségének az esetére, miszerint a vagyoni biztosíték az utazás megkezdése után sürgősségi helyzetbe került utasok érdekében teendő intézkedések költségeinek a fedezésére szolgál.

A hatályos az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről szóló 213/1996.(XII.23.) Kormányrendelet (UKSZ) értelmében az az utazási vállalkozó folytathatja a tevékenységet, aki a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvényben, valamint a rendeletben foglalt feltételeknek megfelel, és e tevékenységét a kereskedelmi hatósági feladatkörben eljáró Budapest Főváros Kormányhivatalánál a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló 2009. évi LXXVI. törvényben foglaltak szerint bejelentette. A bejelentésnek többek között tartalmaznia kell miszerint megfelelő vagyoni biztosítékkal rendelkezik. A hatályos szabályozás értelmében a vagyoni biztosíték lehet hitelintézettel kötött garanciaszerződés, biztosítóval (biztosítókkal) kötött biztosítási szerződés, amely utaslétszámra (közvetlenül az utas javára) is megköthető, valamint az utazási vállalkozó által hitelintézetenél lekötött, a 10. § (1) bekezdésében meghatározott célokra elkülönített és zárolt pénzösszeg (a továbbiakban: pénzbeli letét).³

³213/1996.(XII.23.) Kormányrendelet 8. § (1) bekezdése

A vagyoni biztosíték fenti formái külön-külön, illetőleg együttesen is alkalmazhatók, azonban a biztosítékformák együttes alkalmazása esetén a vagyoni biztosíték szolgáltatására kötött szerződésekben rendelkezni kell a fizetési kötelezettség feltételeiről és a helytállás mértékéről.

A rendelet a vagyoni biztosíték mértékét is meghatározza akként, hogy a hitelintézettel kötött garanciaszerződés, a biztosítási szerződés megkötésének, illetőleg a pénzbeli letét elhelyezésének évében december 31-éig

a) Magyarországon megkezdett Magyarország határának átlépésével nem járó és az utazásszervező által összeállított utazási csomag Magyarországon történt, utazó felé teljesülő értékesítéséből származó, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerint elszámolt értékesítési nettó árbevétel 3%-a, de legalább ötszázezer forint,

b) az a) pont hatálya alá nem tartozó utazás vagy üdülés kapcsán az utazásszervező által összeállított utazási csomag Magyarországon történt, utazó felé teljesülő értékesítéséből származó, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerint elszámolt értékesítési nettó árbevétel

ba) 12%-a, de legalább ötmillió Ft, amennyiben a vagyoni biztosíték által fedezett időszakban az összeállított utazási csomagnak nem képezi részét az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási szolgáltatás együttesre vonatkozó szerződésekről szóló 472/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet 2. § 9. pont a) alpontjában szereplő utazási szolgáltatás,

bb) 12%-a, de legalább hétmillió forint amennyiben a vagyoni biztosíték által fedezett időszakban az összeállított utazási csomagnak az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási szolgáltatás együttesre vonatkozó szerződésekről szóló 472/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet 2. § 9. pont a) alpontjában szereplő utazási szolgáltatás is részét képezi és az közúti, vasúti, illetve vízi személyszállítási eszközzel vagy menetrend szerinti repülőjárat vagy járatok útján teljesül, legalább,

c) a belföldről külföldre, illetve külföldről külföldre irányuló utazás vagy üdülés kapcsán az utazásszervező által összeállított utazási csomag Magyarországon történt, utazó felé teljesülő értékesítéséből származó, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerint elszámolt értékesítési nettó árbevétel 20%-a, de legalább ötvenmillió forint, amennyiben a vagyoni biztosíték által fedezett időszakban

ca) az utazási csomag összeállításához nem menetrend szerinti járatú repülőgépen (charterjárat)

férőhelyet vesz igénybe, függetlenül az út kiindulási állomásának helyétől,

cb) a (11) bekezdés szerinti garantált szerződésből származó kötelezettségei az utazásszervezői tevékenységből származó éves árbevétele 25%-át meghaladják.

Az utazási vállalkozónak minden év október 31. napjáig a Kormányhivatal felé igazolnia kell, hogy rendelkezik az előírt mértékű vagyoni biztosítékkal. Abban az esetben, ha az utazási vállalkozó a tevékenységét év közben kezdi meg, akkor azt kell igazolnia, hogy az indulás évére tervezett árbevételének megfelelő mértékű vagyoni biztosítékkal rendelkezik, ez azonban nem lehet kevesebb a fentiekben meghatározott minimum összegeknél.

A vagyoni biztosítéknak minden időszakban fedezetet kell nyújtania a költségekre, előlegekre, díjakra. Abban az esetben, ha az utazók által utazási csomagok, utazási szolgáltatásegyüttesek igénybevételére befizetett előlegek, részvételi díjak összege amelyekre az utazási vállalkozó szolgáltatást még nem teljesített, legalább 10%-kal meghaladja az igazolt vagyoni biztosíték alapjául szolgáló árbevétel összegét, az utazási vállalkozó köteles hét napon belül a vagyoni biztosíték összegét az irányadó előlegek és részvételi díjak alapján megemelni és ennek megtörténtét a Kormányhivatal felé igazolni.

Az utazási vállalkozónak a biztosítási szerződést legalább egyévi időtartamra kell megkötnie, a hitelintézettel kötött szerződésnek legalább tizennyolc hónapra kell szólnia. Az utazási vállalkozó a vagyoni biztosítékot csak az utazásszervező tevékenység megszűnését követően, az utazási szerződésekből eredő kötelezettségének teljesítése után, legkorábban azonban a tevékenység megszűnésétől számított hat hónap elteltével szüntetheti meg.

Az előzőekben említésre került, hogy 2018. július 2. napját megelőzően a vagyoni biztosíték kiterjedt az utazáskor sürgősségi helyzetbe került utasok érdekében teendő intézkedésekre (pl. hazaszállítás) és a kényszerű tartózkodás költségeinek fedezésére is, amely rendelkezést a 473/2017.(XII.28.) Kormányrendelet hatályon kívül helyezte. Az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről szóló 213/1996. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról szóló 79/2018. (IV. 20.) Korm. Rendelet azonban egy új rendelkezést vezetett be, miszerint ha az utazási csomagnak, illetve az utazási szolgáltatásegyüttesnek az utazók szállítása is részét képezi, akkor az utazásszervező, illetve az

utazási szolgáltatás együttes igénybevételét elősegítő kereskedő köteles az utazási csomagra vonatkozó szerződés, illetve az utazási szolgáltatás együttesre vonatkozó szerződés megkötésekor a Kertv 6/Fs(4) bekezdésében foglalt, az utazóra, mint kedvezményezett részére megkötött kötelező biztosítással rendelkeznie.

A vagyoni biztosíték megléte a kötelező felelősségbiztosítás alapján fennálló kötelezettség. A vagyoni biztosíték tekintetében 2020. évben született a 470/2020. (X. 29.) Korm. rendelet, amely az utazási vállalkozók 2021. évre vonatkozó vagyoni biztosíték kötelezettségének különös szabályairól szól. A kormányrendelet a 2021. évre érvényes vagyoni biztosíték igazolási kötelezettséggel összefüggésben az új piaci körülményekhez igazodó módon támogatja mind a biztosítótársaságok kockázatvállalását, mind a biztosított utazási vállalkozókat, csökkentve terheiket, támogatva likviditásukat. A kormányrendelet célja, hogy biztosítsa a hatályos szabályozás szerinti rendelkezésekre figyelemmel a szükséges mértékű vagyoni biztosíték rendelkezésre állását, az utazók befizetéseinek biztonságát. A koronavírus világjárvány következményeiből adódóan az utazási vállalkozók 99 %-ánál a sikeres 2019. üzleti év árbevétele lenne a vagyoni biztosíték számítás alapja. Tekintettel arra, hogy a 2021. év utazási szezonnal kapcsolatos kilátások is bizonytalanok, indokolatlan az, hogy az utazási vállalkozók a 2019. évi irányadó árbevételükre vetített mértékben igazoljanak vagyoni biztosítékot a 2021. évre. A kormányrendelet arra hivatott, hogy a piaci szereplők ésszerű érdekeit szem előtt tartva segít elkerülni, hogy a 2021. évre több százmillió vagy több milliárd forint összértékben jöjjenek létre olyan kockázatviselések, biztosítási szerződések melyek indokolatlanok és melyekre irányuló szerződéskötések a kockázati érték miatt aránytalan terhet rónak mind az utazási vállalkozóra, mind a kockázat viselőjére.⁴

VI. Stornó biztosítás

Az utazási jogviszonyokban már az utazás megkezdése előtt vagy az utazás során is történhetnek olyan váratlan nem várt események, amelyek nem teszik lehetővé, hogy az utas az utazást megkezdje, vagy az utasnak a már megkezdett utazását meg kell szakítania. A storno biztosítás, mint a biztosítás egy ilyen formája védi az utast, hogy minden kötelezettség nélkül elállhat a szerződéstől abban az

⁴A 470/2020. (X.29) Korm.rendelet végső előterjesztői indokolása az utazási vállalkozók 2021 évre vonatkozó vagyoni biztosíték kötelezettségének különös szabályairól

esetben, ha a stornó biztosítás feltételei fennállnak.

Ezen biztosítási jogviszony alanya természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság lehet, aki a biztosítóval a szerződést megkötö, és a díjat megfizeti.

A biztosított az a személy, aki a biztosítási időtartamon belül bekövetkezett káreseményre érvényes stornó biztosítással rendelkezik. Így lehet valamennyi utazó, aki hivatalosan bejegyzett idegenforgalmi társaság által szervezett társas utazásra jelentkezik vagy IATA⁵ tagsággal rendelkező repülőjegyet vásárol és azzal egyidejűleg a biztosítási díjat kifizeti. Lehet továbbá valamennyi Magyarországon lakó magyar állampolgár, Magyarországon letelepedett külföldi állampolgár valamint azok a devizakülföldi állampolgárok, akik szervezett (társas) utazásra jelentkeznek, illetve részt vesznek.

Stornó biztosítás esetében lehetőség van arra, hogy elkülönüljön egymástól a szerződő fél, illetve a biztosított személye, és itt is ismert a kedvezményezett személy intézménye.

A biztosítási esemény stornó biztosítás esetén a biztosított személynek az utazásképtelenségeként jelenik meg ami a biztosítási szerződésben konkrétan meg van határozva. „A biztosított utazásképtelen, ha a tervezett utazáson az meghatározott okok miatt nem tud részt venni.”⁶

Ezeket az okokat a biztosítók a Szerződési Feltételeikben taxatívén felsorolják. Ilyennek minősülnek a következő esetek. A biztosított, a biztosítottal együtt jelentkezett nevesített útitárs, a biztosított gyermeke, vagy házastárs szüleinek betegsége, balesete vagy halála, amennyiben ezek az okok az utazásra jelentkezéskor, illetve a biztosítás megkötésekor még nem álltak fenn.

Ha a biztosított lakását kirabolták vagy azt természeti csapás érte, és a biztosított otthoni jelenléte az utazás időpontjában feltétlenül indokolt, a biztosítottat, házastársát vagy a megrendelésben nevesített házastársát az utazás jelentkezését követően katonai szolgálatra hívták be, illetve ha a biztosított az utazásra való jelentkezés után munkanélkülivé válik és még sorolhatnánk az eseményeket.

⁵ *International Air Transport Association* (Nemzetközi Légi Szállítási Szövetség)

⁶ C 5 201 Stornó biztosítás általános és különös feltételei (Winterthur utazási iroda prospektusa)

A felsorolásból következik, hogy nem terjed ki a biztosítás olyan betegségek miatti útlemondásra, melyek már az utazásra jelentkezéskor ismeretesek voltak, illetve amely a biztosítás megkötése után előreláthatóan kezelésre szorulnak, kivéve, ha a biztosított állapotában egyértelműen bizonyítható az utazásra való jelentkezéstől számított időszakban bekövetkezett előre nem látható súlyosbodás, illetve azonnali kórházi kezelés szükségessége. Ez alapozza meg a biztosítottat terhelő tájékoztatási kötelezettséget, mely a szerződés megkötésekor is terheli. Nem terjed ki a biztosítás a védőoltások kontraindikáltsága⁷ miatt felmerülő károkra, illetve nem térülnek meg azok a károk sem, melyek előre tervezhető műtét vagy kórházi kezelés miatt merülnek fel.

A biztosítottat terhelő tájékoztatási kötelezettség azt jelenti, hogy az utas az utazásképtelenségét előidéző ok bekövetkeztétől számított két napon belül köteles írásban bejelenteni az utazási irodának vagy a légi társaságnak, köteles továbbá a kárt lehetőség szerint elhárítani, illetve csökkenteni és ennek során követni a biztosító útmutatásait.

A biztosítás időtartama tehát az utazásra való jelentkezés és a tervezett utazás megkezdéséig terjedő időszak, mely biztosítási időszak esetén a kockázatviselés az utazási szerződés megkötésének, illetve a repülőjegy megrendelésének a napjától az utazás megkezdéséig tart. A biztosítónak a szolgáltatása az utazást szervező iroda által (költségeire) vagy a légitársaság által a szabályokban rögzítettek alapján visszatartott és igazolt összeg megtérítésére irányul. A biztosító a kártérítési összeget az összes irat és igazolás beérkezését követő 15 munkanapon belül az arra jogosult személynek fizeti meg. Az utazási iroda, illetve légitársaság által igazolt stornó költségekből a biztosítottnak 20% önrészesedést kell vállalnia. Mentésül a biztosító a stornó károk fizetése alól, ha az utazásképtelenségért a biztosítottat vétkesség terheli. A biztosítási díj fizetése ellenében vállalja ezt a helytállási kötelezettséget. A díj kiszámítása a biztosító díjszabása alapján történik, mely függ az utazás részvételi díjától vagy a repülőjegy árától és az utazási iroda vagy a légitársaság által alkalmazott lemondási feltételektől. A biztosítási díjat személyenként kell számítani. Minden utazáshoz, illetve repülőjegyhez azonban csak egy stornó biztosítási szerződés köthető, ha a biztosított azonban többel rendelkezik, a biztosító akkor is csak egyszeresen nyújtja a térítést. A stornó biztosítási igények két éve alatt évülnek el.

⁷ kontraindikált = ellenható

VII. Az utasbiztosítás

Akár városnézésről, akár tengerparti utazásról van szó, az utazás a legnagyobb élmények egyike, azonban egy nem várt esemény könnyen rémálommá teheti, hiszen otthonunktól távol nagyon nehéz ezeket a helyzeteket kezelni, hiszen tetemes költségekkel jár, ha külföldön bármi bajunk esik, ezért mindenképp rendelkezni kell utasbiztosítással. Az utasbiztosítási termékek a biztosítási összeg erejéig állnak helyt, sürgős betegségi és baleseti ellátások tetemes költségei esetén is fedezetet nyújtanak. A különböző utasbiztosítások nem egyformán nyújtanak teljes körű fedezetet, hanem a szolgáltatásaik eltérőek.

A különböző biztosító társaságok között nagy a verseny a szolgáltatások nyújtását illetően, igyekeznek minél több biztosítási esemény tekintetében fedezetet nyújtani. A biztosítási események lehetnek pl. utazásmegszakítás, utazási késés, poggyászbiztosítás, külföldi betegségbiztosítás, sürgősségi szállítás, utazási felelősségbiztosítás, utazási balesetbiztosítás, biztosítási védelem sportfelszerelésre, keresési és mentési védelem, gépjármű mobilitás védelem.

Ha szóba kerül az utasbiztosítás, akkor automatikusan a poggyászbiztosításra gondolunk, pedig sokkal nagyobb anyagi terhet jelent, ha külföldön megbetegszünk és ezáltal orvos segítségére szorulunk vagy ,ha például helikopterrel kell valakit hazaszállítani, hiszen ezek a milliós nagyságrendet is meghaladhatják. Utasbiztosítási szerződés birtokában nem csak anyagi helyzetüket érezhetik az utasok biztonságban, de a biztosító assistance -központjától⁸ a váratlan helyzetekben valóban értékes segítséget kaphatnak. Az utasbiztosítási szolgáltatások a Föld bármelyik pontjáról elérhető telefonos segítségnyújtó szolgáltatásokat biztosítanak, melyek anyanyelvünkön tájékoztatnak minket a szükséges teendőkről és a segítség igénybevételének a módjáról. Sokféle biztosítások közül választhatunk, az alacsony határösszegeket és kevés szolgáltatást tartalmazó, de kedvező árú szerződéstől a minden igényt kielégítő, de magasabb díjú szerződésekig.

Az utasbiztosítási szerződések többfajta szolgáltatást kínálnak egy csomagban. A szerződés

⁸ értsd. Információs központ

tartalmazza betegség vagy baleset esetén az orvosi költségek megtérítését, a balesetbiztosítást és a poggyászbiztosítást. Azok a biztosítási csomagok, melyek magasabb igényeket is kielégítenek, felelősség és jogvédelmi biztosítási elemeket is tartalmaznak, mint pl. ügyvédi és szakértői költségek. A legfontosabb része azonban a biztosításoknak az orvosi költségek megtérítése. Ha közeli úticélt választunk elegendő, ha alacsonyabb limitösszegű biztosítást kötünk, de távolabbi, tengerentúli utazásokra célszerű olyan biztosítást választani, mely 20-30 milliós limitösszeget tartalmaz. A biztosítók szolgáltatásai négy csoportba sorolhatók. Szinte mindegyik biztosítás tartalmaz asszisztencia szolgáltatást, a klasszikus élet- és balesetbiztosítást, betegbiztosítást, poggyászbiztosítást, illetve vannak olyan biztosító társaságok, melyek jogvédelmi biztosítást is nyújtanak. Az élet- és balesetbiztosítások szinte összefonódnak az asszisztencia szolgáltatással, érteve ezalatt például betegség vagy baleset esetén a hozzátartozók tájékoztatását.

VIII. Összefoglalás

Összegzésképpen megállapítható, hogy az utazási szerződés alapján keletkező jogviszonyok igen változatosak. Az utas szempontjából nagyon lényeges annak tisztázása, hogy utazásszervező- vagy utazásközvetítő utazási irodával áll-e jogviszonyban annak érdekében, hogy az utazás során felmerülő igényét kivel szemben érvényesítheti.

Megállapítható az is, hogy a jogalkotó minél részletesebben igyekszik rendezni mind az utazási iroda, mind az utas részéről szükséges biztosításokat annak érdekében, hogy az utazás az utazási iroda részéről siker, a fogyasztó, azaz az utas részéről pedig felejthetetlen élmény maradjon.

Jelen tanulmánynak nem az volt a célja, hogy az utazási szerződést, valamint az abból eredő jogosultságokat, kötelezettségeket részletesen tárgyalja, hiszen az egy további tanulmány központi részét képezi majd, hanem hogy bemutassa, hogy jogviszonyok keletkeznek az utazás során, az utazási iroda milyen jogi szabályozás alá esik, illetve, hogy az utazást érintően melyek a legfontosabb biztosítási szerződések.

Irodalomjegyzék:

- Winterthur Utazási Iroda, C 5 201 a Stornó biztosítás általános és különös feltételei

Jogszabályok jegyzéke:

- Polgári Törvénykönyv 205§ ,317§, 339§, 395§, 415-416§, 467-470§, 474§, 536-567§, 559§, 562§, 566§,
- 11/1978 (III.1) MT rendelet az utazási szerződésekről
- 2/1992.(I. 13.) IKM rendelet az utazásszervezői és - közvetítői tevékenységről
- 213/1996 (XII.23.) Korm. rendelet az utazásszervezői- és közvetítői tevékenységről
- 214/1996 (XII.23.) Korm. rendelet az utazási- és utazást közvetítő szerződésről
- 36/1999 (II.26.) Korm. rendelet az utazásszervező és - közvetítő tevékenységről szóló 213/1996 (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról
- 281/ 2008. (XI. 28.) Korm. rendelet az utazási szerződésről
- 90/314 EGK irányelv az utazásszervezők tájékoztatási kötelezettségéről
- A 470/2020.(X.29) Korm.rendelet végső előterjesztői indokolása az utazási vállalkozók 2021 évre vonatkozó vagyoni biztosíték kötelezettségének különös szabályairól
- 472/2017. (XII. 28.) Korm. Rendelet az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási szolgáltatásegyüttesre vonatkozó szerződésekről